

HOOPBAROMETER december 2019

HOOP &
INCLUSIVITEIT

Auteurs van dit rapport:

Emma Pleeging

Martijn Burger

Erasmus Happiness Economics Research Organisation

In samenwerking met:

Patrick Nullens

Steven van den Heuvel

Institute of Leadership & Social Ethics

MEDE MOGELIJK
GEMAAKT DOOR

Inhoudsopgave

1. Hoop en inclusiviteit	4
2. De definitie van hoop	4
3. Empirisch onderzoek	6
3.1 Hoop in Nederland	6
3.2 Hoop en demografische eigenschappen	8
3.3 Hoop en socio-economische eigenschappen	9
3.4 Hoop en persoonlijke eigenschappen	11
3.5 Verwachtingen	12
3.6 Vertrouwen	13
4. Hoop en inclusiviteit	14
4.1 Ervaren inclusiviteit in Nederland	14
4.2 Inclusiviteit en hoop	17
4.3 Hoop en pro sociaal gedrag	21
5. Internationale vergelijking	22
6. Conclusie	24
Appendix A: beschrijving sample	26
Appendix B: Schakeltabel	27

1. Hoop en inclusiviteit

In Nederland vinden we het belangrijk dat iedereen deel kan nemen aan het maatschappelijk leven; dat iedereen vrij is om te leven, werken, leren, stemmen en ga zo maar door. Dat betekent ook dat iedereen 'erbij hoort', oftewel *inclusiviteit*. We hebben elkaar immers nodig om tot bloei te kunnen komen. Inclusiviteit is een relatief nieuwe term, die doorgaans verwijst naar een situatie waarin verschil tussen mensen niet alleen wordt geaccepteerd, maar ook gevierd; iedereen kan op haar of zijn manier bijdragen aan de maatschappij en ieders unieke talent wordt gewaardeerd. Wat we er precies onder verstaan is afhankelijk van de context, maar doorgaans impliceert inclusiviteit dat alle mensen het vermogen en de kans hebben om 'mee te doen'.

Hoop speelt hierin een belangrijke rol. Samen werken en samen leven veronderstelt vertrouwen en acceptatie; we zijn er voor anderen wanneer zij ons nodig hebben en vertrouwen erop dat een ander er ook voor ons zal zijn. Zulk vertrouwen berust op haar beurt weer op gedeelde hoop, op een visie die we delen over hoe een mooie, eerlijke en waardige maatschappij eruit ziet. Gedeelde hoop voor een goed sociaal vangnet, eerlijke kansen, goed onderwijs, waardige zorg en ga zo maar door, zorgen ervoor dat we bereid zijn ons samen in te zetten voor onze maatschappij.

Maar wat gebeurt er met die gedeelde hoop wanneer mensen zich niet (meer) deel voelen van de Nederlandse maatschappij? Wanneer zij zich bijvoorbeeld buitengesloten voelen, gediscrimineerd, of om andere redenen niet mee kunnen doen aan het maatschappelijk leven? In deze editie van de Hoopbarometer onderzoeken we of en hoe inclusiviteit en hoop samenhangen.

2. De definitie van hoop

In de Hoopbarometer wordt hoop gedefinieerd als een verlangen naar verbetering, waarvoor we bereid zijn te handelen, maar waarvan we nooit helemaal zeker zijn dat we het kunnen bereiken. Juist deze onzekerheid onderscheidt hoop van optimisme, en maakt dat hoop een belangrijke drijfveer is: zolang we niet zeker weten of we zullen krijgen wat we willen, blijven we ons inzetten. Hoop omvat verschillende dimensies van ons mens-zijn; het gaat om verlangens, overtuigingen en gedrag. Hoe hoopvol we ons voelen is daarom niet op een simpele, eendimensionale wijze te meten. Hoop omvat verschillende dimensies, en de hoopbarometer tracht deze aspecten zo goed mogelijk in kaart te brengen. Daarbij maken we een onderscheid naar de volgende zeven dimensies van hoop:

1. Cognitie

De cognitieve dimensie van hoop omvat de gedachten en overtuigingen die mensen hebben over de mogelijkheid een gehoopt doel te bereiken, en de verschillende paden die ze kunnen nemen om dit voor elkaar te krijgen.

2. Emotie

De gevoelens die gepaard gaan met hoopvolle gedachten vormen de emotionele dimensie van hoop. Deze emoties zijn minder bewust dan gedachten, zijn minder gemakkelijk te sturen, motiveren ons gedrag en zijn niet altijd rationeel, bijvoorbeeld wanneer we tegen beter weten in blijven hopen op een goede afloop.

3. Deugd

Deugdzame hoop kan worden omschreven als een morele en constructieve eigenschap die mensen drijft om 'het juiste' na te jagen. Ook doet deugdzame hoop altijd recht aan het belang van andere mensen. Deugdzame hoop impliceert daarmee ook dat iemand probeert bij te dragen aan de hoop van een ander.

4. Verbinding

Mensen zijn sociale wezens, en wanneer zij hun doelen najagen, doen zij dit zelden helemaal in isolatie van anderen. Sociale hoop impliceert dat mensen vertrouwen dat mensen in hun omgeving hen ondersteunen hun doelen na te jagen.

5. Verwachting

Onze maatschappelijke en persoonlijke verwachtingen sturen voor een belangrijk deel hoe we ons gedragen. We investeren eerder in bijvoorbeeld een onderneming of een opleiding als we positieve verwachtingen hebben van de toekomst; zijn bereid bij te dragen aan betere zorg of onderwijs wanneer we denken dat dit voor een verbetering zorgt; en zullen ons eerder inzetten tegen klimaatproblemen als we denken dat dit iets oplevert. Negatieve verwachtingen zorgen daarentegen voor terughoudendheid, of zelfs protest.

6. Vertrouwen

Doorgaans wordt hoop gezien als een voornamelijk individuele ervaring, maar ook op maatschappelijk niveau speelt hoop een belangrijke rol. Wanneer mensen weinig vertrouwen hebben in de belangrijke maatschappelijke instituties zoals de overheid, het rechtssysteem of de politie, neemt de hoop om als maatschappij te ontwikkelen sterk af.

7. Spiritualiteit

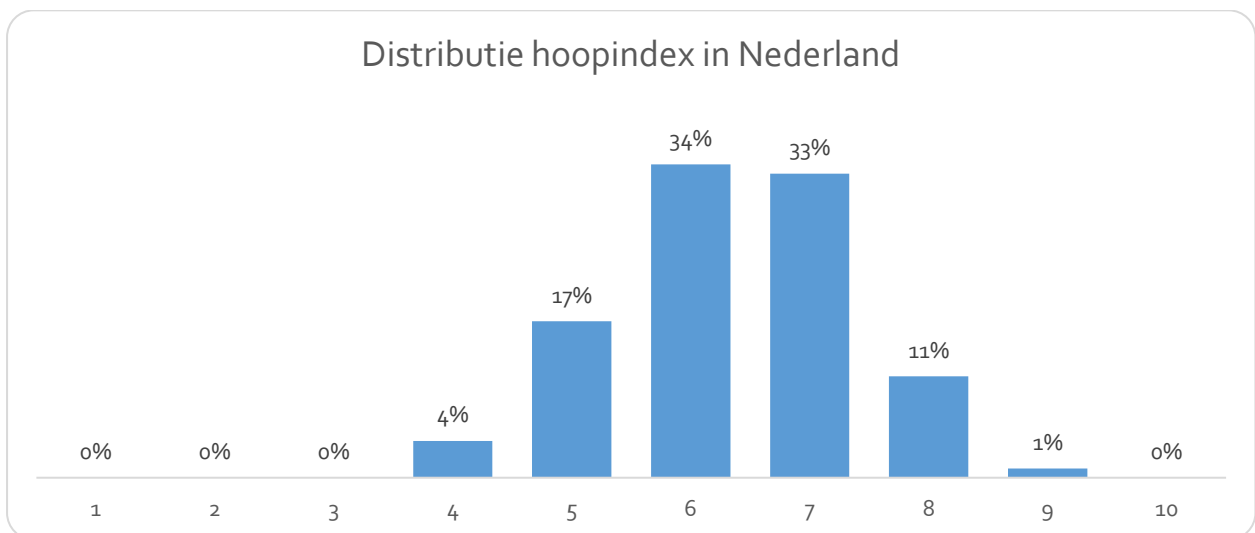
Voor veel mensen is hoop een onderdeel van hun geloof. Maar ook voor niet religieuze mensen kan hoop gebaseerd zijn op een geloof in iets 'dat groter is dan henzelf', zoals een hoger doel of waarde, spirituele overtuiging, of transcendentale ervaring.

3. Empirisch onderzoek

Om te onderzoeken hoe hoopvol mensen op dit moment zijn, is een enquête uitgezet onder ruim 2000 Nederlanders, Britten, Amerikanen en inwoners van niet-westerse landen. Door het onderzoek uit te zetten in meerder landen, kunnen we een internationale vergelijking maken, en zien in hoeverre onze bevindingen specifiek zijn voor een bepaald land, of juist relatief 'universeel' zijn. Deelnemers aan dit onderzoek werd gevraagd hoe hoopvol ze zijn, hoe ze denken over inclusiviteit, hoe goed zij zich voelen en een aantal demografische en sociaaleconomische eigenschappen. Zo kunnen we onderzoeken welke groepen mensen hoopvoller zijn dan anderen. De gegevens zijn verzameld in oktober van 2019.

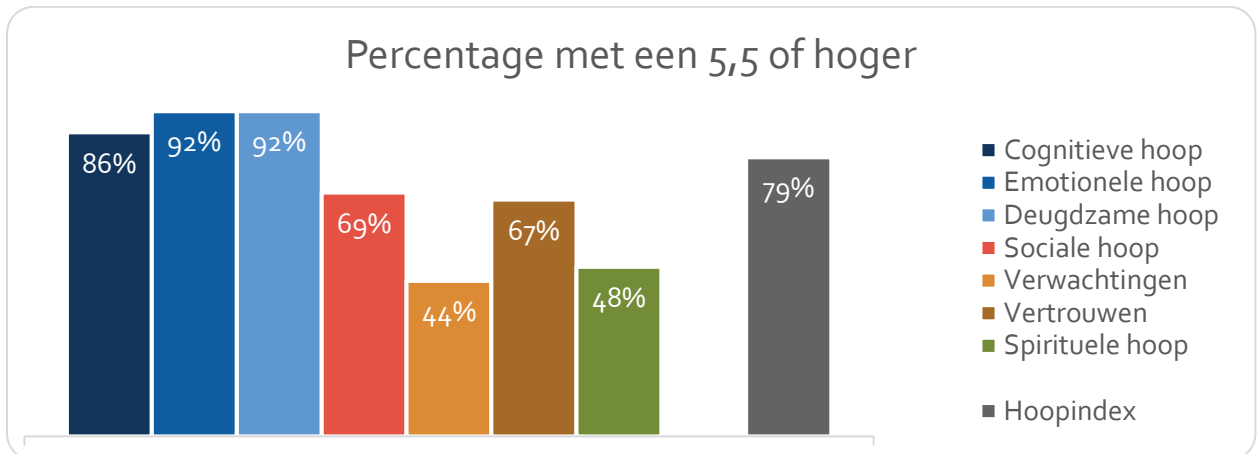
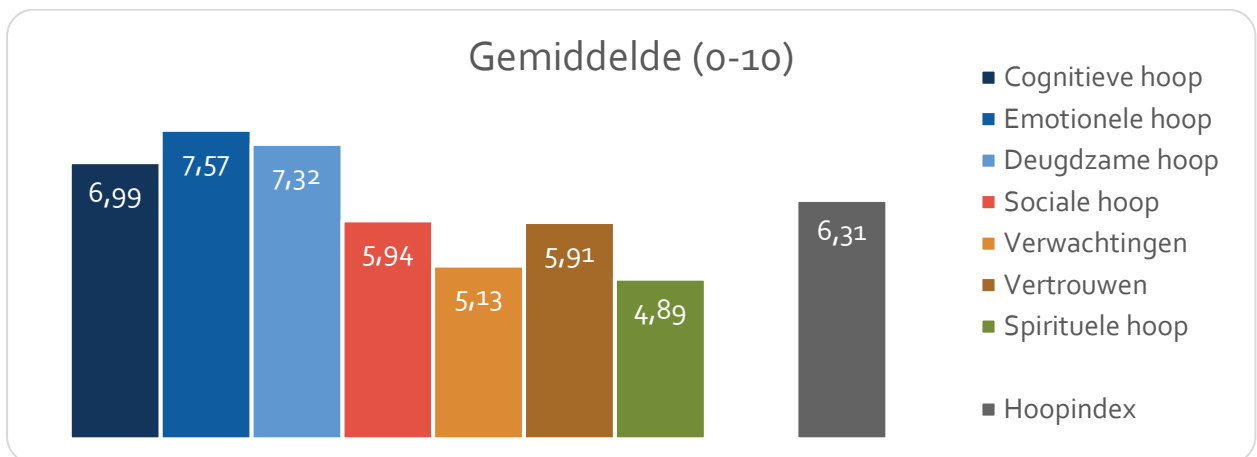
3.1 Hoop in Nederland

Hoe hoopvol zijn Nederlanders? En op welke vlakken zijn zij meer of minder hoopvol? De 'hoopindex' is het gemiddelde van de zeven dimensies van de Hoopbarometer. Op deze index scoren Nederlanders gemiddeld een 6,3 op een schaal van 1 tot 10. De overgrote meerderheid van de deelnemers (73%) scoort een voldoende (een 5,5 of hoger) op de hoopindex, maar er is ook een aanzienlijke groep, namelijk ruim een kwart (27%), die met een score van lager dan een 5,5 een onvoldoende scoort.

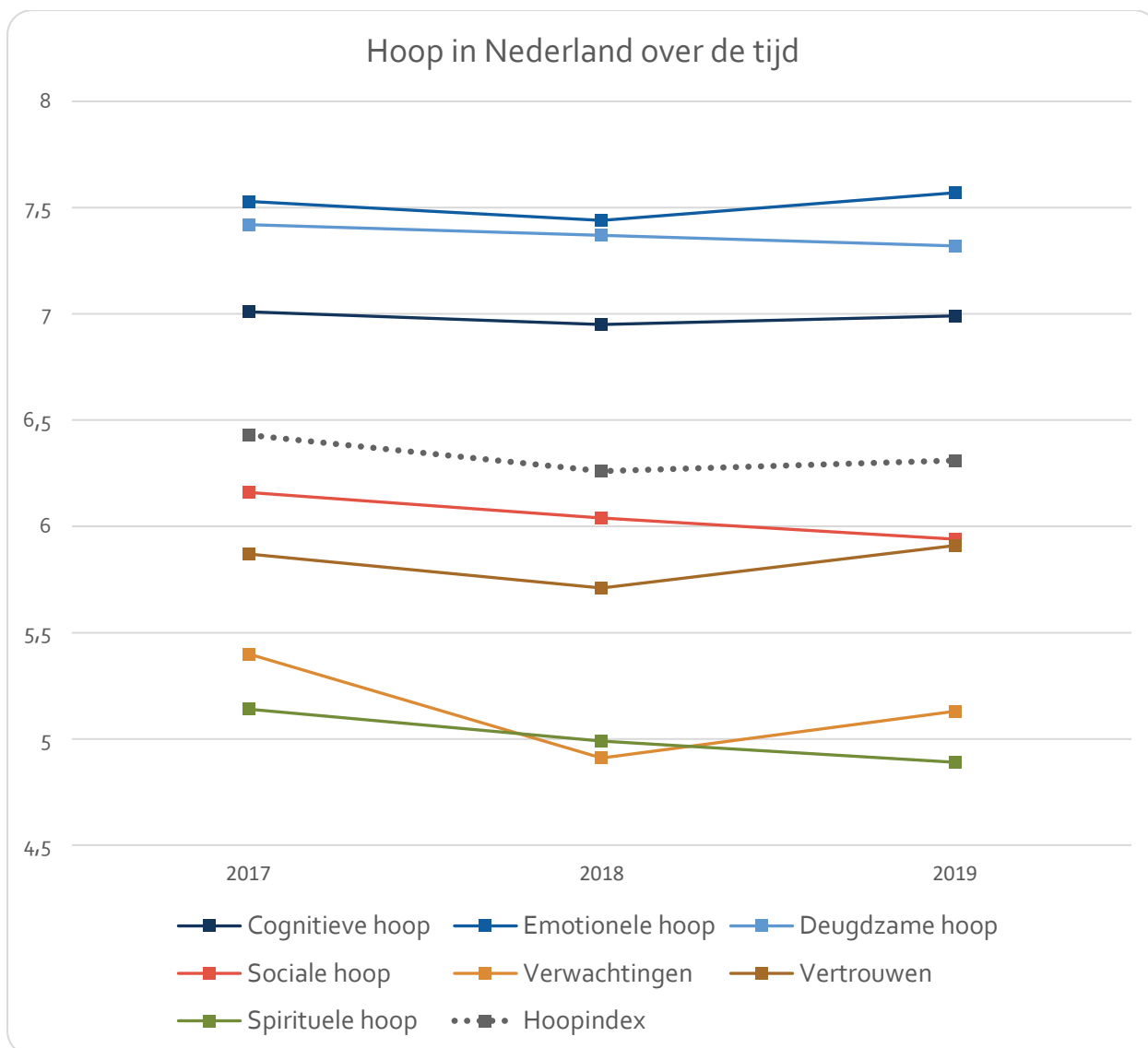

Wanneer we naar de specifieke dimensies van de hoopbarometer kijken, zien we dat Nederlanders het hoogste scoren op emotionele hoop, oftewel het gevoel gelinkt aan een positieve toekomst (7,6). Ook op cognitieve hoop (de overtuigingen die we hebben over ons vermogen om onze doelen te

bereiken) en deugdzaame hoop (de mate waarin we denken dat we anderen hoop kunnen geven) scoren Nederlanders relatief hoog, namelijk respectievelijk een 7,0 en een 7,3. Op de meer sociale dimensies van hoop scoren Nederlanders daarentegen lager. Met een 5,9 en 5,9 scoren zij nog 'voldoende' op sociale hoop (de mate waarin we hoop ontleen aan anderen) en vertrouwen (in onze directe sociale kring en in maatschappelijke instituten). Maar op verwachtingen (van het eigen leven en verschillende maatschappelijke ontwikkelingen zoals in de zorg, onderwijs of het klimaat) en spirituele hoop (de hoop die we ontleen aan (niet-religieuze) spirituele overtuigingen en ervaringen) scoren zij met een 5,1 en 4,9 een onvoldoende.

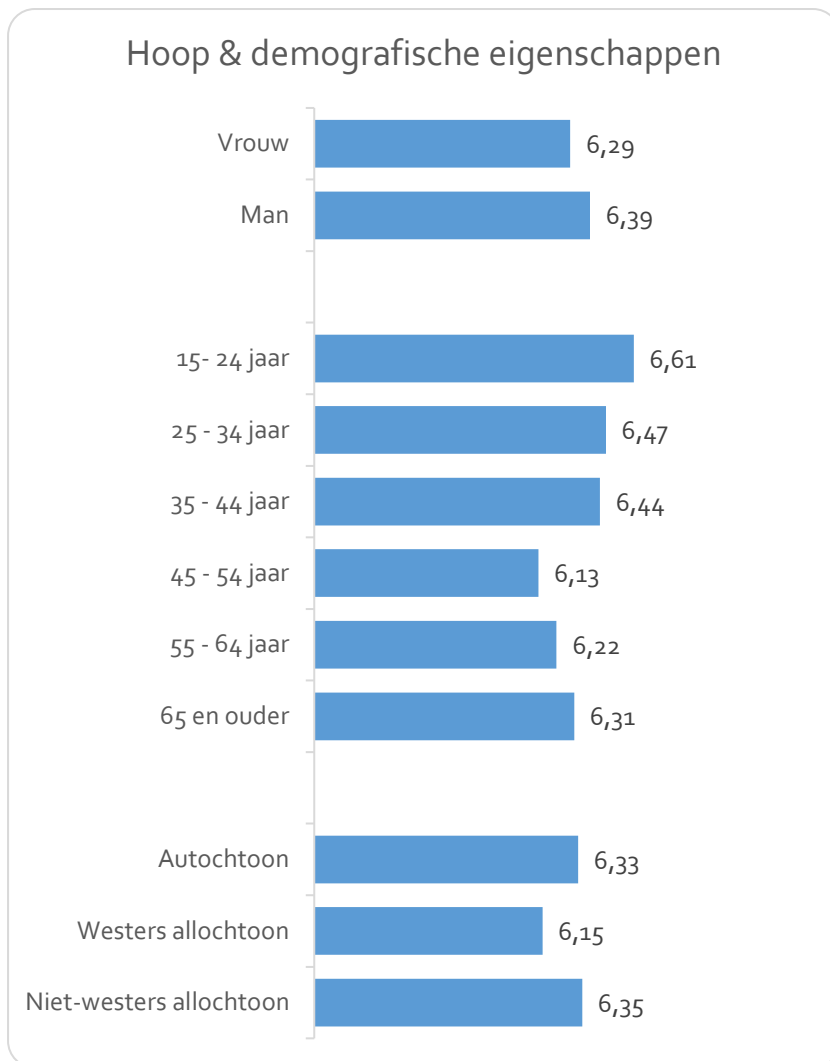
Dezelfde patronen zien we wanneer we kijken naar de percentages van Nederlanders die een voldoende scoren op de verschillende dimensies van de hoopbarometer; dit geldt voor een grote groep voor cognitieve, emotionele en deugdzaame hoop, voor een kleine meerderheid wanneer het gaat om sociale hoop en vertrouwen, en voor een minderheid als het gaat om verwachtingen en spirituele hoop.

Ten opzichte van 2018 zijn er een paar significante veranderingen opgetreden. Zo is de score op verwachtingen toegenomen van een 4.9 naar een 5.1. Ook is het vertrouwen van Nederlanders toegenomen van een 5.7 naar een 5.9. Deze veranderingen lijken wellicht klein, maar aangezien het om statistisch significante verschillen gaat, geeft dit wel aan dat als een geheel, de Nederlandse bevolking iets optimistischer is en wat meer vertrouwen heeft in hun omgeving. Op de overige dimensies zien we geen significante veranderingen ten opzichte van 2018.

3.2 Hoop en demografische eigenschappen

In de vorige paragraaf zagen we dat Nederlanders het afgelopen jaar iets hoopvoller zijn geworden, wat wordt weerspiegelt in hogere scores voor verwachtingen en vertrouwen. In deze paragraaf proberen we na te gaan welke groepen nu het meest hoopvol zijn.

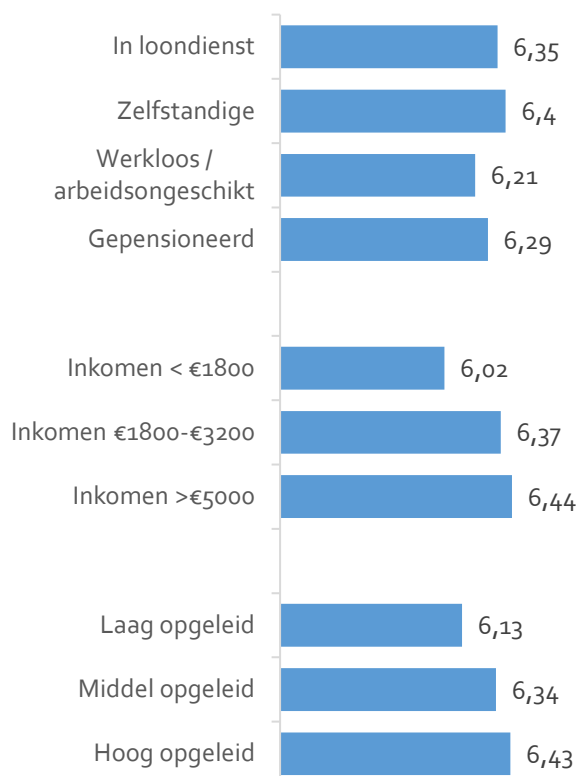
Wanneer we een onderscheid maken tussen groepen Nederlanders op basis van hun demografische eigenschappen, vallen slechts een paar significante verschillen op. Zo zien we dat mensen van middelbare leeftijd minder hoopvol zijn dan jongeren én ouderen en dat jongeren duidelijk de hoopvolste groep vormen. De Nederlanders tussen de 45 en 55 jaar scoren bijvoorbeeld met een 6,1 gemiddeld een halve punt lager dan de jongeren tussen de 15 en 24 jaar. De oudste groep, van 65 jaar en ouder, scoort hoger dan mensen van middelbare leeftijd, maar

lager dan jongeren. Een dergelijk 'u-vormig' verband is ook te observeren als het gaat om algemeen welzijn; de gemiddelde scores hierop nemen af wanneer mensen ouder worden, totdat rond middelbare leeftijd een kantelpunt wordt bereikt en het welzijn weer toeneemt. Tussen mannen en vrouwen en mensen met verschillende etniciteit zien we geen significante verschillen.

3.3 Hoop en socio-economische eigenschappen

Wanneer we onderscheid maken tussen groepen Nederlanders op basis van hun socio-economische eigenschappen, zien we twee significante verbanden. Allereerst zijn mensen hoopvoller wanneer zij een hoger inkomen hebben. Degenen met een huishoudinkomen van minder dan €1.800 scoren

Hoop en socio-demografische eigenschappen

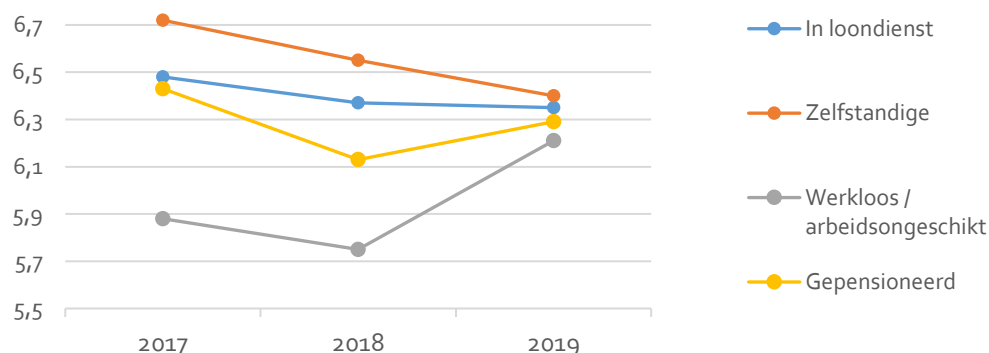

gemiddeld een 6,0 terwijl de hoogste inkomensgroep met een inkomen van €5.000 of meer gemiddeld een 6,4 scoort. Ook zijn mensen met een hoger opleidingsniveau gemiddeld hoopvoller dan degenen met een lager opleidingsniveau. Opvallend genoeg zien we dit jaar echter geen significante verschillen tussen mensen met en zonder baan.

Dit is een verandering ten opzichte van 2018, toen werklozen met een gemiddelde score van 5,8 duidelijk lager scoorden dan mensen met een baan (gemiddelde score 6,4). Dit jaar scoren werklozen hoger, namelijk een 6,2. Dit zou mogelijk een gevolg kunnen zijn van de aantrekkende

Nederlandse economie en dalende werkloosheid in de afgelopen jaren, waardoor werklozen wellicht hoopvoller zijn geworden over hun baankansen, maar het zou ook kunnen komen doordat de groep werklozen dit jaar aanzienlijk kleiner is dan afgelopen jaren¹.

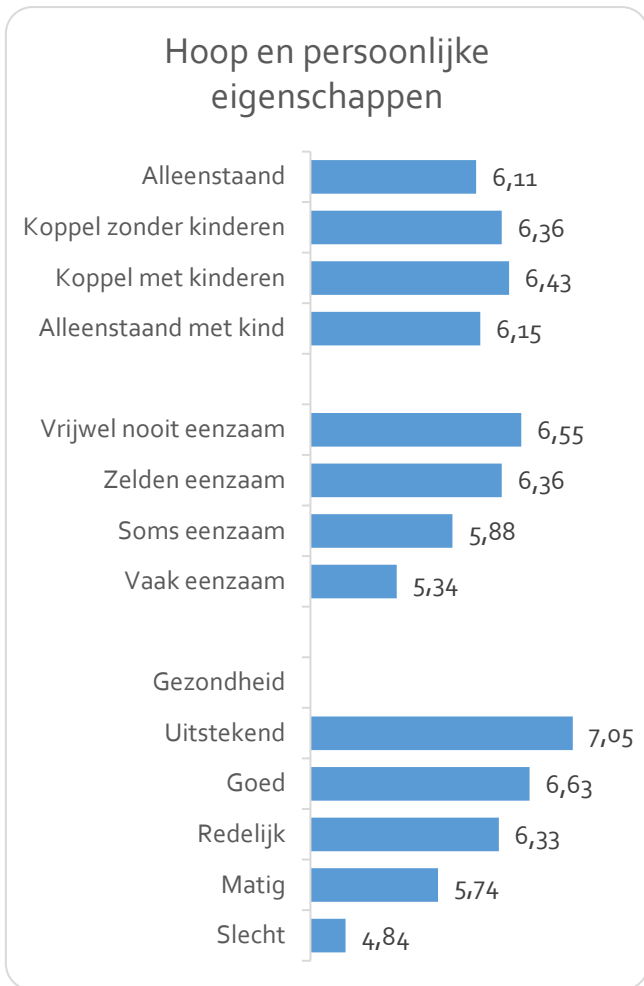
Hoop en werk over de jaren

¹ Zie ook Appendix A

3.4 Hoop en persoonlijke eigenschappen

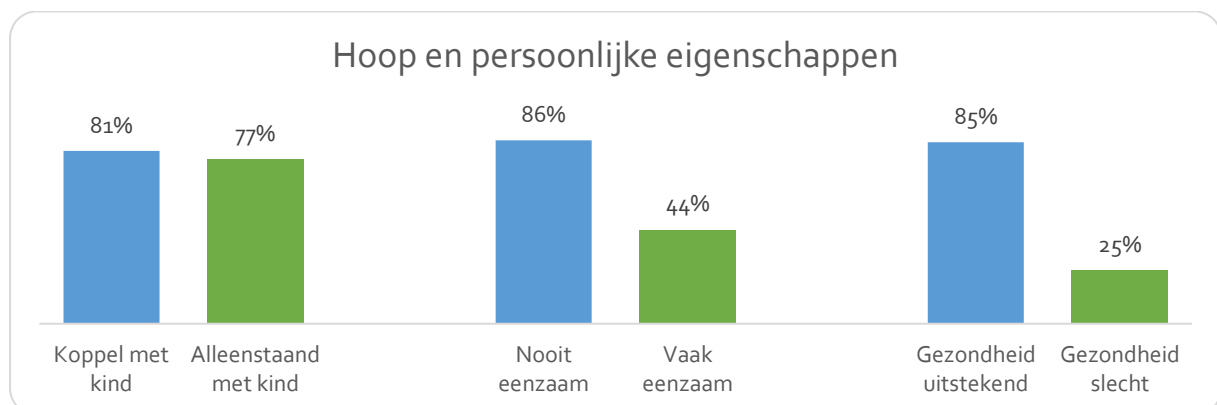
Gebaseerd op een onderscheid in persoonlijke eigenschappen, vallen een aantal verschillen in hoopscores op. Zo zien we dat mensen met een partner significant hoger scoren dan alleenstaanden. Dit geldt zowel voor koppels met als zonder kinderen. Verder zien we een duidelijke, negatieve relatie tussen eenzaamheid en hoop; hoe eenzamer mensen zijn, hoe minder hoopvol. Waar mensen die vaak eenzaam zijn gemiddeld een 5,3 scoren, is dit meer dan een punt hoger voor mensen die vrijwel nooit eenzaam zijn; zij scoren gemiddeld een 6,6. Ook tussen gezondheid en hoop zien we een vergelijkbaar verband.

De mensen met een slechte gezondheid

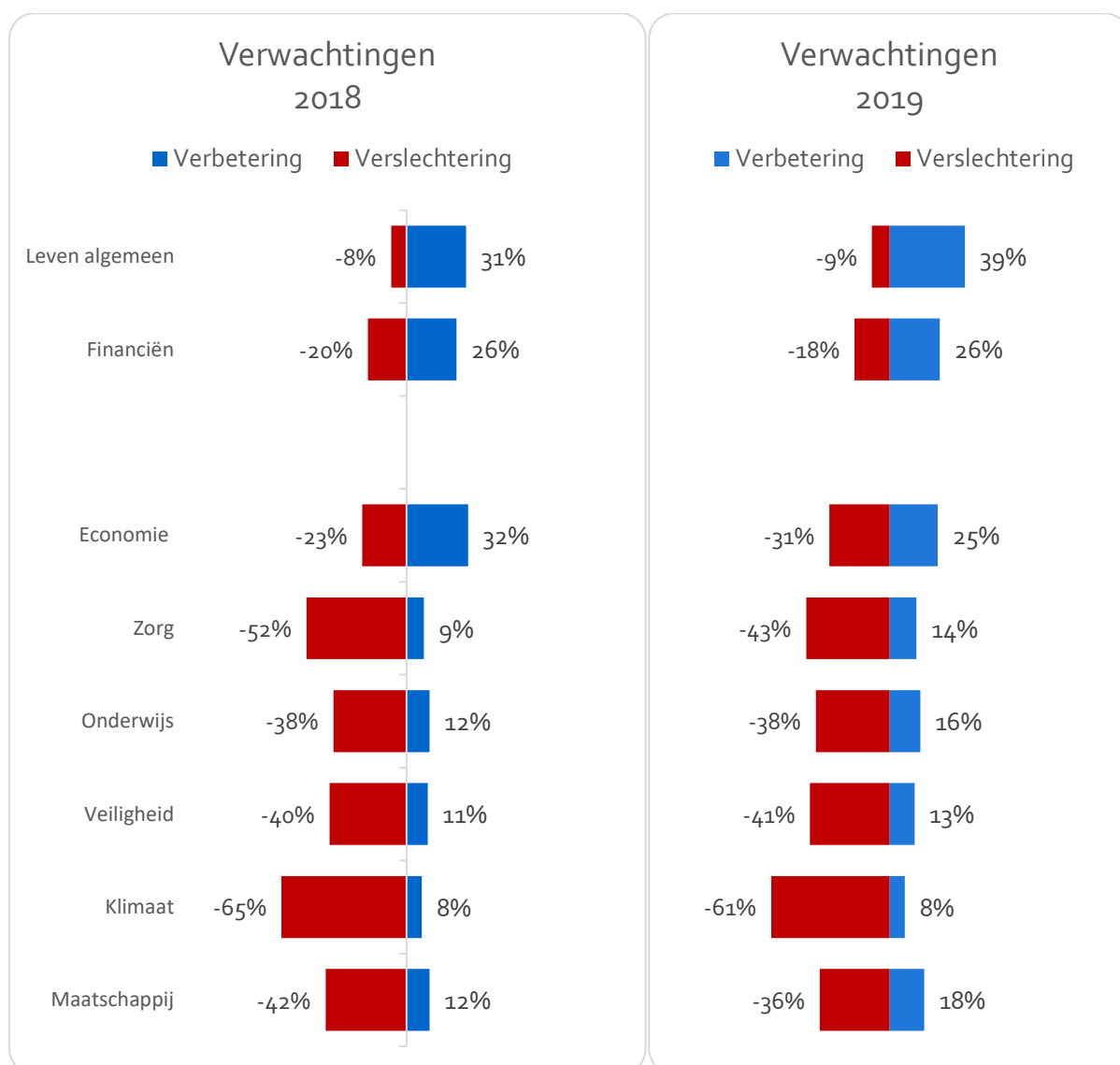
scoren met een gemiddelde van 4,8 zelfs ruim twee punten lager dan mensen met een uitstekende gezondheid, met een score van 7,1.

Wanneer we kijken naar de groepen mensen die een voldoende scoort op de hoopindex, zien we ook hoe groot de verschillen zijn tussen mensen die vaak of juist nooit eenzaam zijn (44% en 86%) en tussen degenen met een slechte of uitstekende gezondheid (25% versus 85%).

3.5 Verwachtingen

We zagen eerder al dat Nederlanders in 2019 iets positievere verwachtingen hebben vergeleken met een jaar daarvoor. Wanneer we kijken welke specifieke verwachtingen zijn veranderd, zien we de grootste verandering voor de verwachtingen van ons leven in het algemeen. Waar vorig jaar slechts 31% van de Nederlanders hierin een verbetering verwachtte, is dat dit jaar 39%. Ook zijn mensen optimistischer over de toekomst van de zorg, onderwijs, veiligheid en de maatschappij als geheel. Over de economie zijn we daarentegen juist iets pessimistischer. Met name over het klimaat zijn Nederlanders overwegend pessimistisch; bijna twee-derde van de ondervraagden verwacht dat het volgend jaar slechter zal gaan met het klimaat.

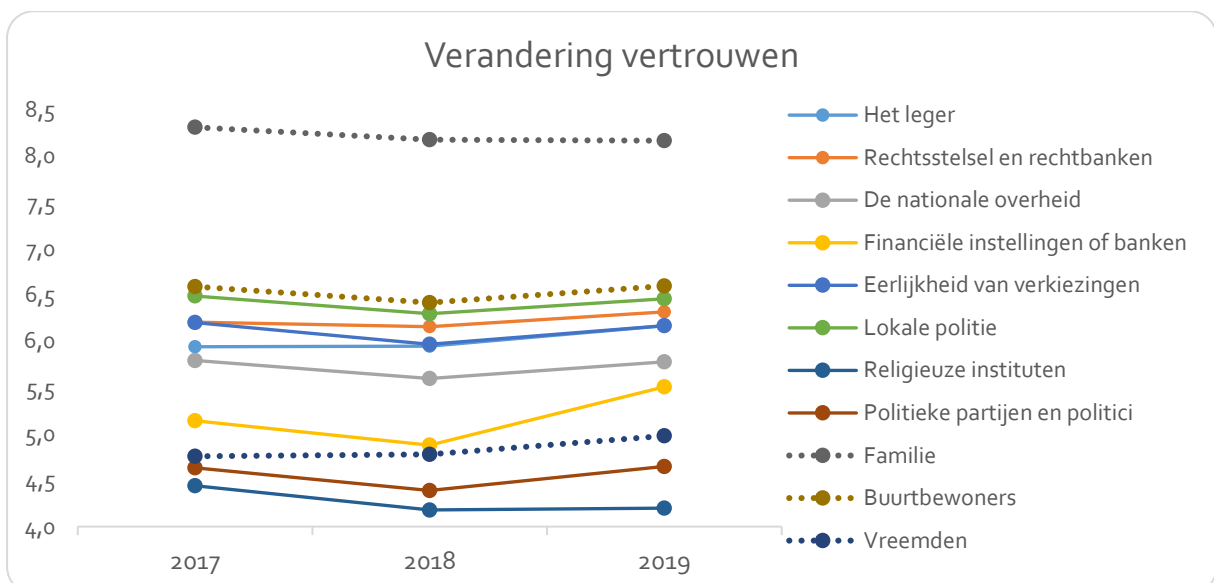

3.6 Vertrouwen

Zoals we eerder zagen, is het vertrouwen van Nederlanders iets toegenomen van 2018 naar 2019. Het meeste vertrouwen hebben mensen nog steeds in hun familie; hierop scoren Nederlanders gemiddeld een 8,2. Buurtbewoners scoren met een 6,6 nog steeds een voldoende, maar met een 5,0 hebben we minder vertrouwen in vreemden.

Wanneer we kijken naar vertrouwen in maatschappelijke instituten, zien we dat we het meeste vertrouwen hebben in de lokale politie; deze scoort een 6,5. Verder hebben we voldoende vertrouwen in het leger, het rechtsstelsel, de nationale overheid, financiële instellingen en de eerlijkheid van verkiezingen. In religieuze instituten (4,2) en politieke partijen en politici (4,7) hebben we daarentegen onvoldoende vertrouwen.

Vergeleken met 2018 is met name het vertrouwen in financiële instellingen of banken toegenomen, namelijk van een 4,9 naar een 5,5. Ook is er een kleine maar significante positieve verandering opgetreden voor vertrouwen in vreemden, het leger en politieke partijen.

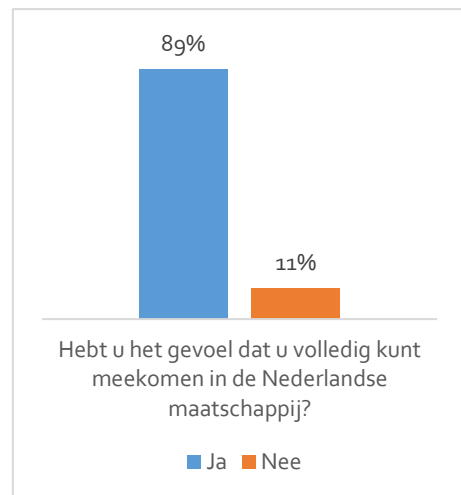

4. Hoop en inclusiviteit

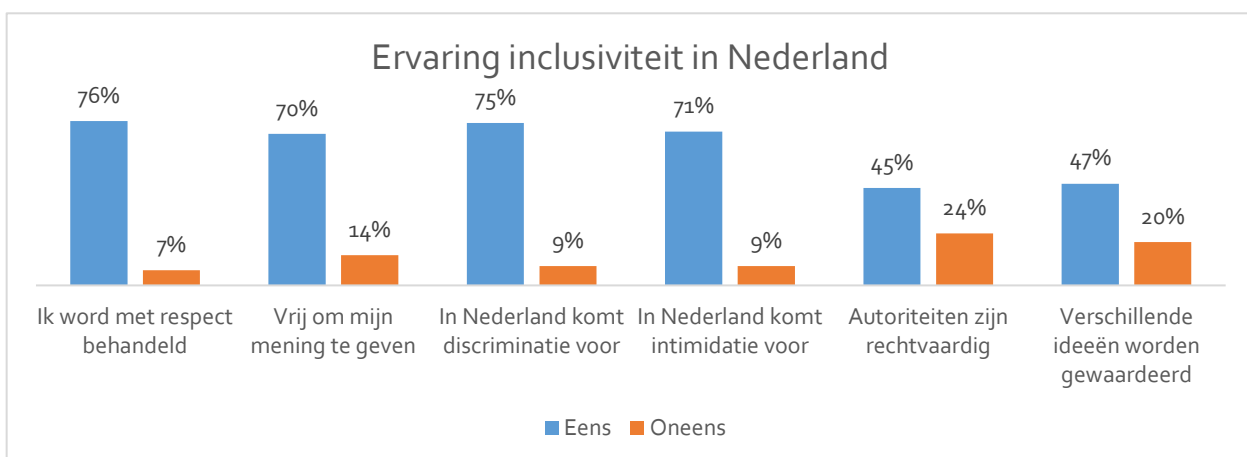
Het klinkt aannemelijk dat mensen die zich meer een onderdeel voelen van de Nederlandse maatschappij zich ook hoopvoller voelen. Dit heeft waarschijnlijk zowel betrekking op persoonlijke als maatschappelijke of gedeelde hoop. We zijn immers sterk van elkaar afhankelijk, en of we het voor mogelijk houden dat onze persoonlijke situatie verbeterd, hangt ook af van de mate waarin we verwachten dat de maatschappij ons hierin zal steunen. In dit hoofdstuk kijken we of deze aanname ook ondersteund wordt door de resultaten van dit onderzoek; hier kijken we of mensen die zich sterker verbonden voelen met de maatschappij ook hoopvoller zijn. Ook kijken we of hoopvollere mensen eerder bereid zijn zich in te zetten voor een ander of voor hun gemeenschap. Maar eerst geven we een schets van de ervaren inclusiviteit in Nederland; in welke mate zijn we betrokken bij ons land?

4.1 Ervaren inclusiviteit in Nederland

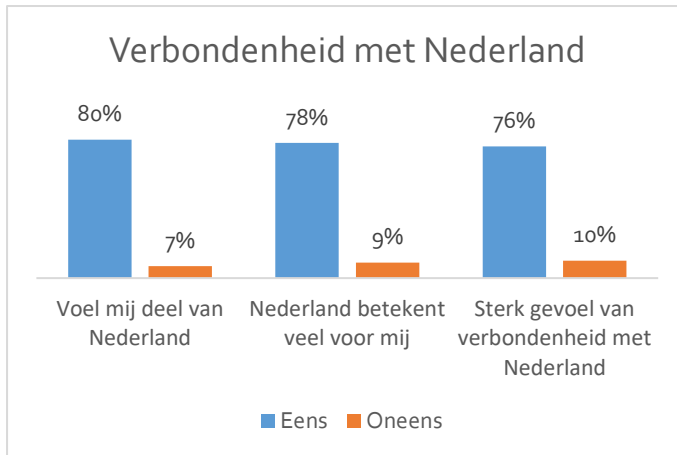
Wanneer we mensen vragen of zij het gevoel hebben dat ze volledig kunnen meekomen in de Nederlandse maatschappij, geeft de overgrote meerderheid, namelijk 89%, aan dat dit het geval is. Ongeveer een tiende van de Nederlanders (11%) geeft echter aan dat zij hier moeite mee hebben. Wanneer we bekijken wat deze groep kenmerkt, zien we dat een groot deel (50%) een slechte of matige gezondheid heeft, soms of vaak eenzaam is (55%) en een relatief groot deel niet-westers immigrant is (19%).

Wanneer we meer in detail vragen in hoeverre mensen Nederland ervaren als een inclusieve maatschappij, zien we redelijk positieve scores. Zo geeft ruim driekwart (76%) aan dat ze in Nederland met respect worden behandeld en zegt 70% dat ze zich vrij voelen om hun mening te

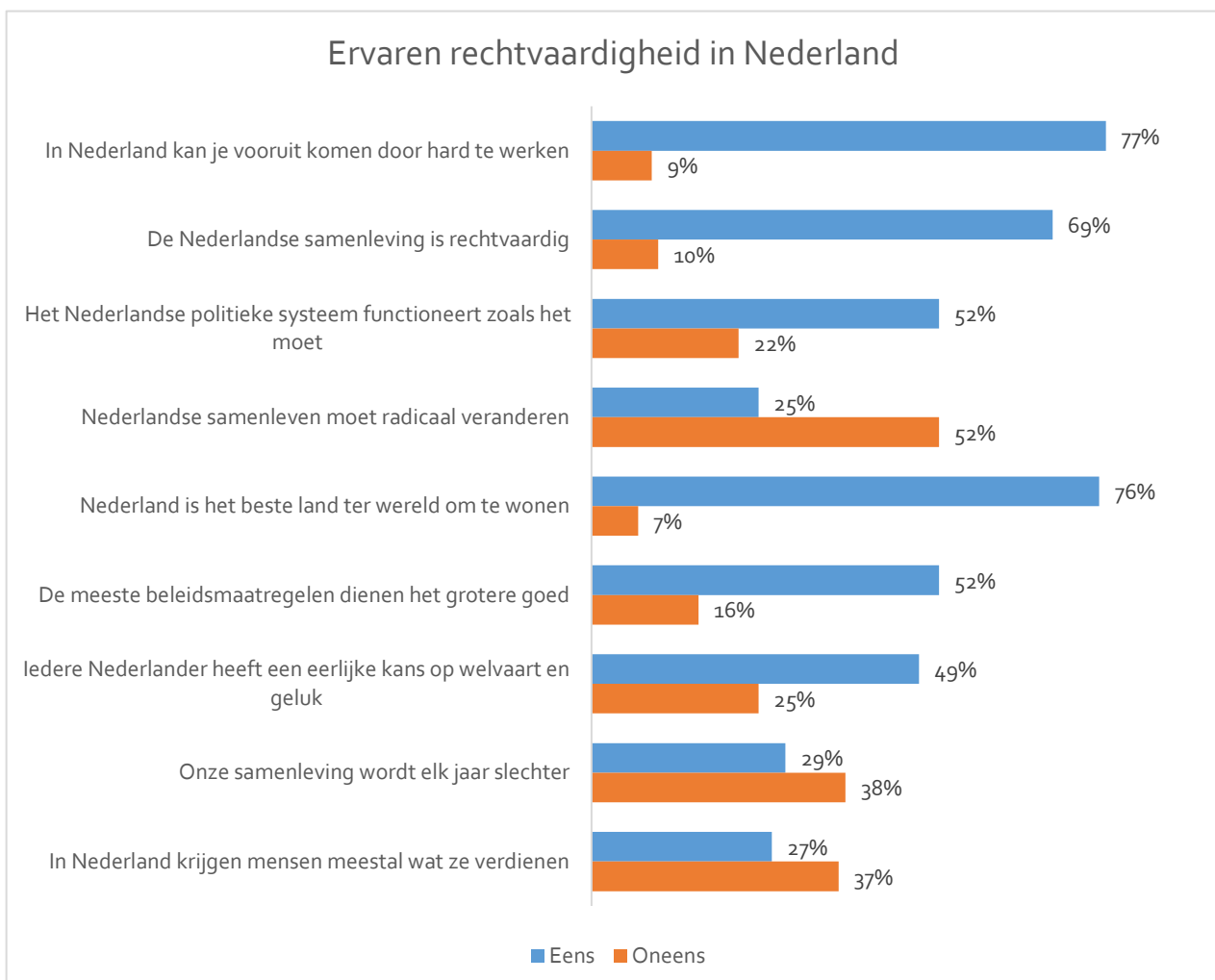
geven. Minder dan de helft van de ondervraagden geeft echter aan dat zij de beslissingen van autoriteiten rechtvaardig vinden (45%) en dat verschillende ideeën in Nederland worden gewaardeerd (46%). Ook is een meerderheid van mening dat in Nederland discriminatie (75%) en intimidatie (71%) voorkomen.

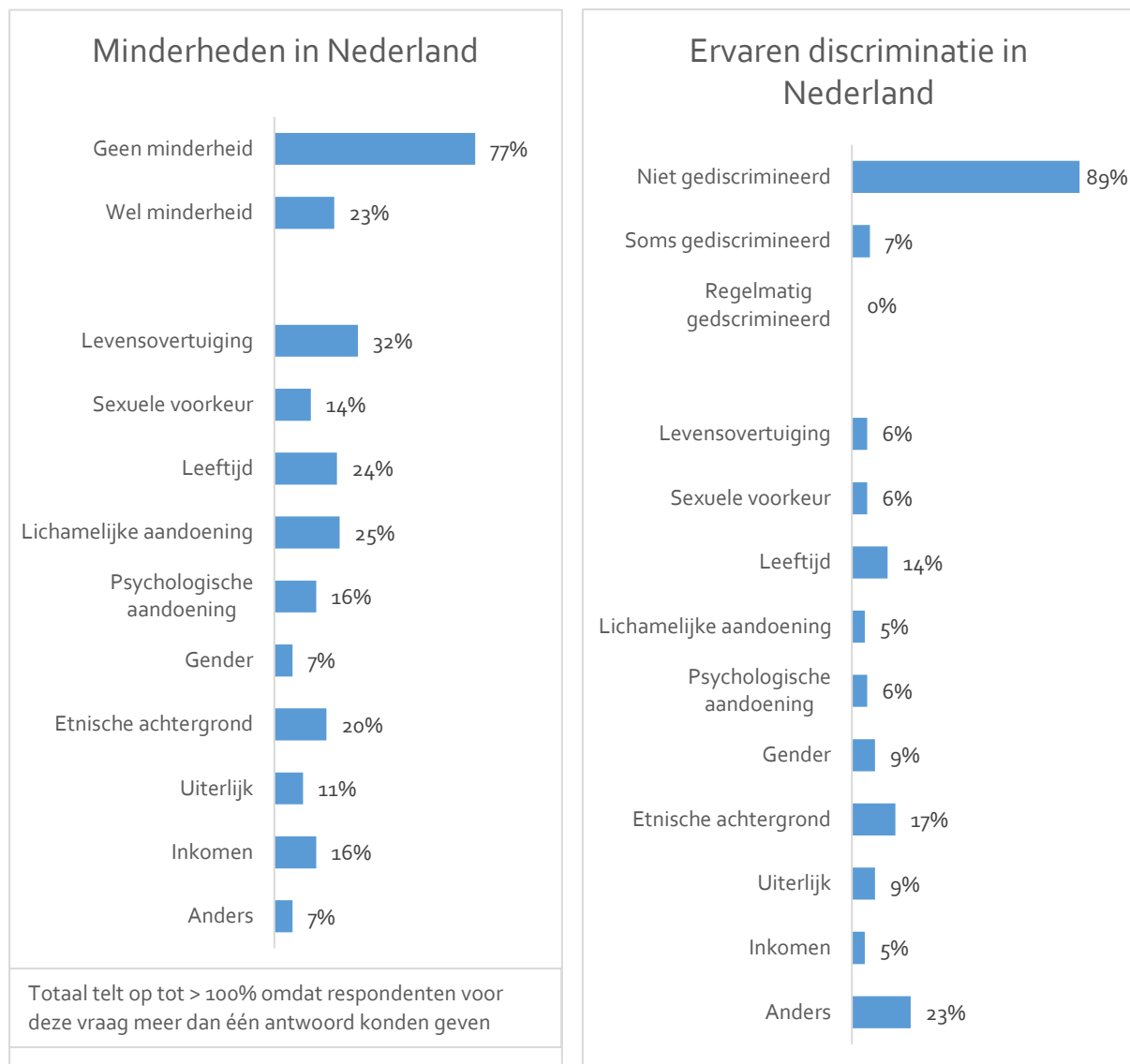
Een overgrote meerderheid van de Nederlanders voelt zich verbonden met het land; 80% voelt zich deel van Nederland, 78% geeft aan dat Nederland veel voor ze betekent en 76% heeft een sterk gevoel van verbondenheid.

Ook wanneer we Nederlanders vragen naar rechtvaardigheid in Nederland, zijn de meesten overwegend positief. Zo

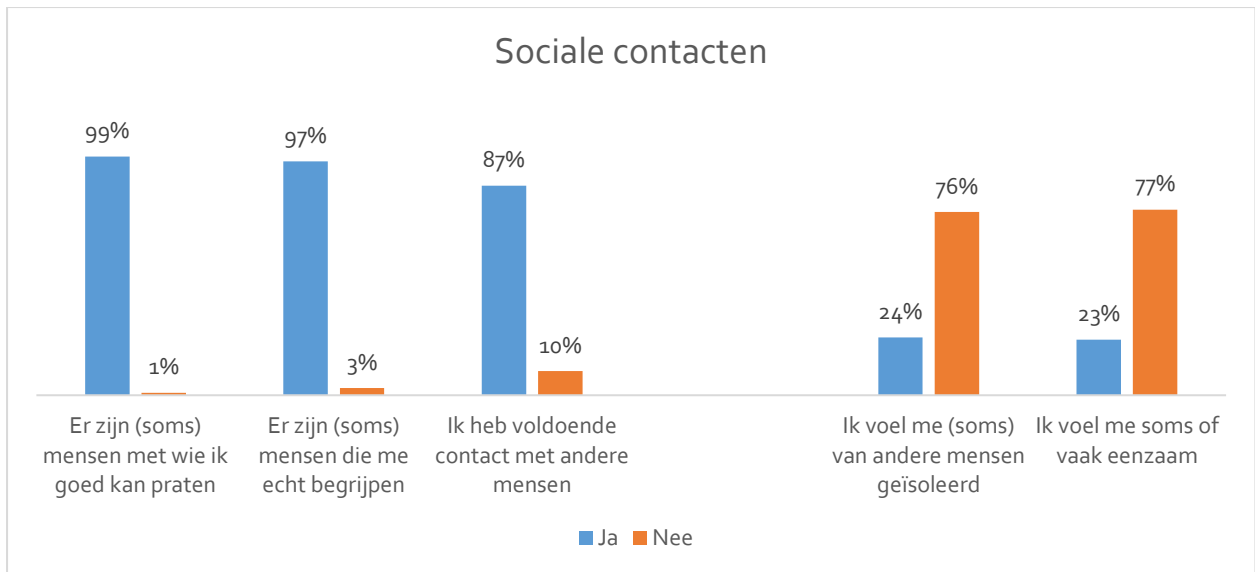
geeft 76% aan dat Nederland het beste land ter wereld is om te wonen en vind 69% de Nederlandse samenleving rechtvaardig. Er zijn echter ook kritische noten; één op de vier Nederlanders vindt dat

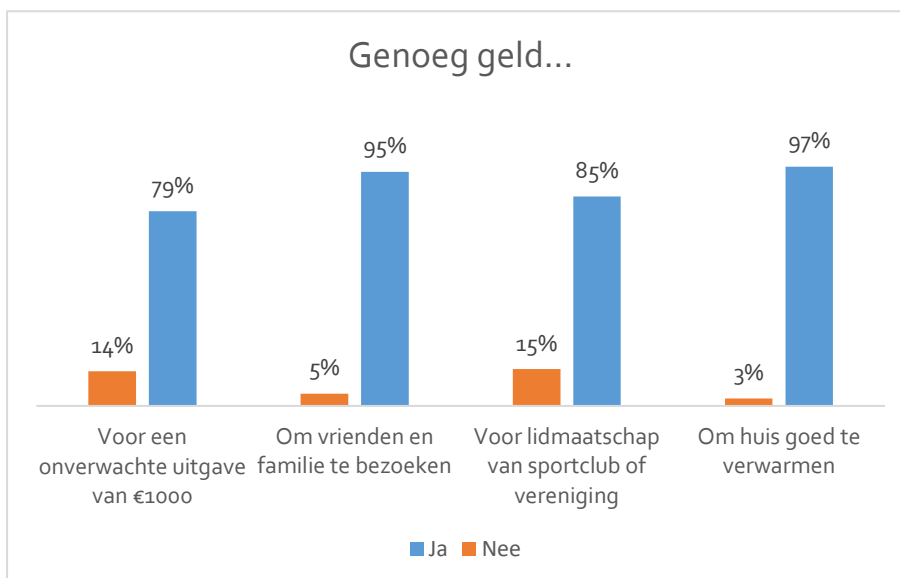
de maatschappij radicaal moet veranderen; één derde vindt dat het elk jaar slechter gaat met het land; en slechts 27% vindt dat je in Nederland meestal krijgt wat je verdient.

Krap een kwart van de Nederlanders heeft het gevoel dat zij deel zijn van een minderheidsgroep (23%). Van deze groep voelt het grootste deel zich een minderheid vanwege haar of zijn levensovertuiging (32%), gevolgd door een lichamelijke aandoening (25%), leeftijd (24%) en etnische achtergrond (20%). Verder geeft 7% van de Nederlanders aan dat zij soms worden gediscrimineerd. Van deze groep wordt als voornaamste reden bijvoorbeeld iemands etnische achtergrond (17%), leeftijd (14%), uiterlijk (9%) of gender (9%) genoemd.

Bijna alle Nederlanders (99%) geeft aan dat zij (soms) mensen in hun buurt hebben waar ze goed mee kunnen praten. Ook geeft 97% aan dat er (soms) mensen zijn die hen echt begrijpen. Nog steeds een overgrote meerderheid, maar een iets kleinere groep (87%) vindt dat zij voldoende contact hebben met anderen. Ongeveer één op de tien Nederlanders vindt echter dat zij te weinig contact hebben met anderen. Verder voelt 24% zich (soms) van anderen geïsoleerd en voelt 23% zich soms of vaak eenzaam.

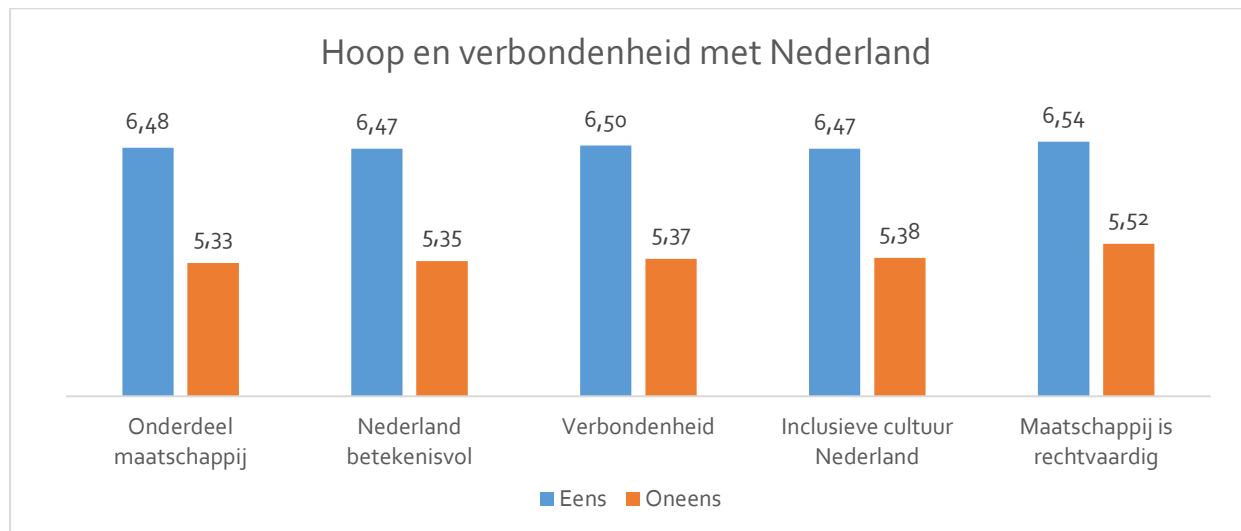
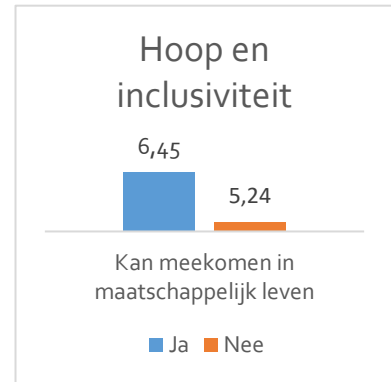

De meerderheid van de Nederlanders heeft voldoende financiële middelen om deel te kunnen nemen aan het maatschappelijk leven, maar er is ook een groep die hier meer moeite mee heeft. Zo heeft 14% onvoldoende

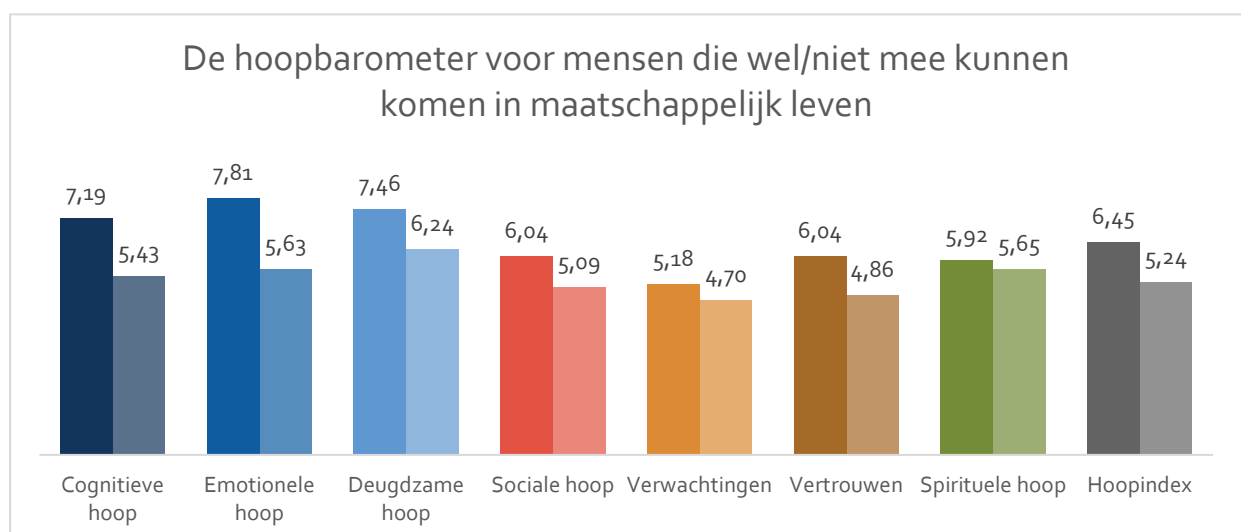
financiële buffers om een onverwachte uitgave van €1.000 te doen, zonder hiervoor geld te hoeven lenen. Een kleinere groep (5%) heeft niet genoeg geld om vrienden en familie te bezoeken. Zo'n 15% heeft niet genoeg geld om lidmaatschap van een sportclub of vereniging te betalen. Een kleinere groep (3%) heeft zelfs onvoldoende geld om hun huis goed te verwarmen.

4.2 Inclusiviteit en hoop

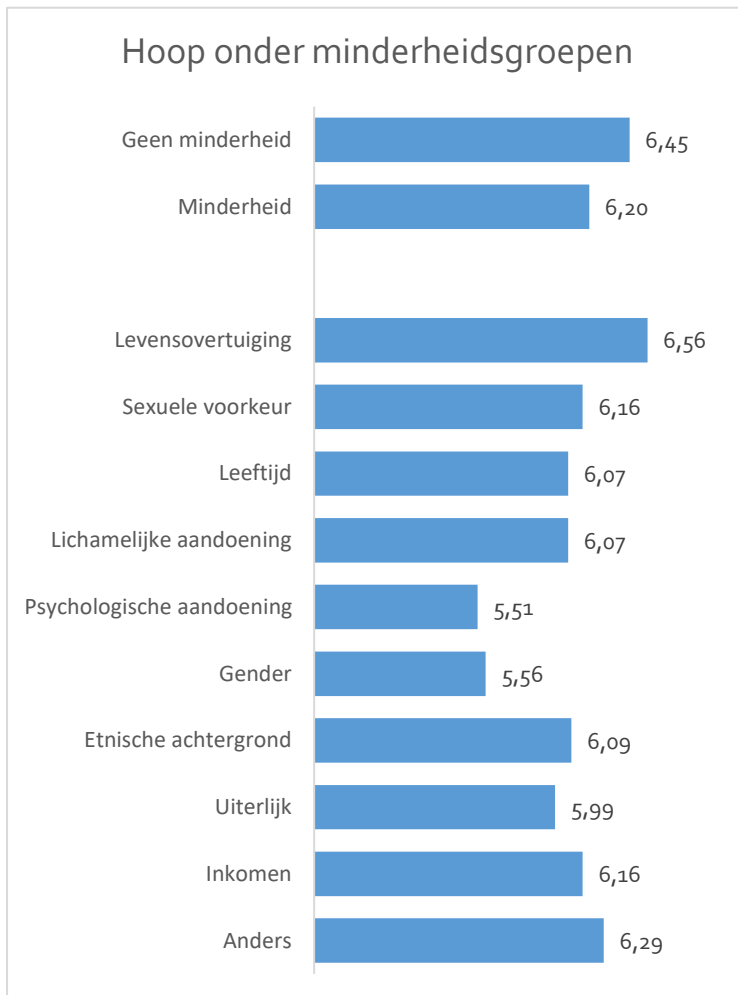
In de vorige paragraaf hebben we gezien dat hoewel de meeste mensen zich betrokken lijken te voelen bij Nederland, er ook een groep Nederlanders is die moeite heeft om mee te komen in het maatschappelijk leven; zich buitengesloten of gediscrimineerd voelt; de Nederlandse maatschappij onrechtvaardig vindt; zich eenzaam of geïsoleerd voelt; of onvoldoende middelen heeft om volledig deel te nemen. In deze paragraaf verkennen we of deze gevoelens samenhangen met hun gevoel van hoopvolheid.

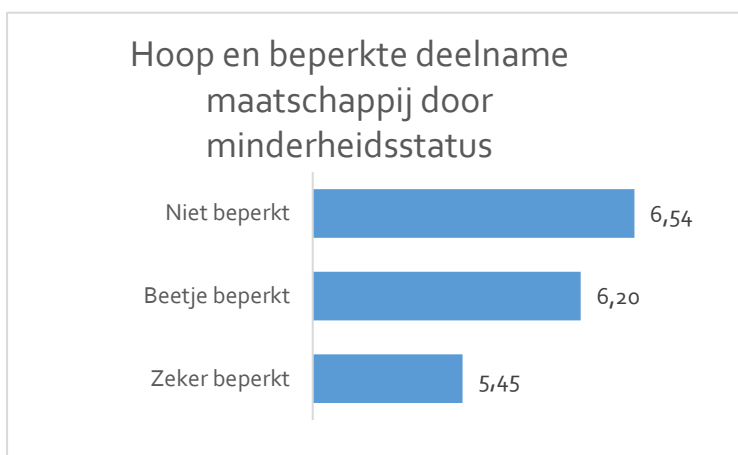
Een eerste vergelijking tussen de hoopcores van mensen die zich wel of niet betrokken voelen bij Nederland geeft het beeld dat inclusiviteit en hoop inderdaad samenhangen. De groepen die niet mee kunnen komen in het maatschappelijk leven; de Nederlandse cultuur niet inclusief vinden; zich niet verbonden voelen met Nederland; voor wie Nederland niet veel betekent; zich geen onderdeel voelen van de maatschappij; of de Nederlandse maatschappij niet rechtvaardig vinden, scoren allen meer dan een punt lager op de hoopindex dan degenen voor wie dit wel het geval is.

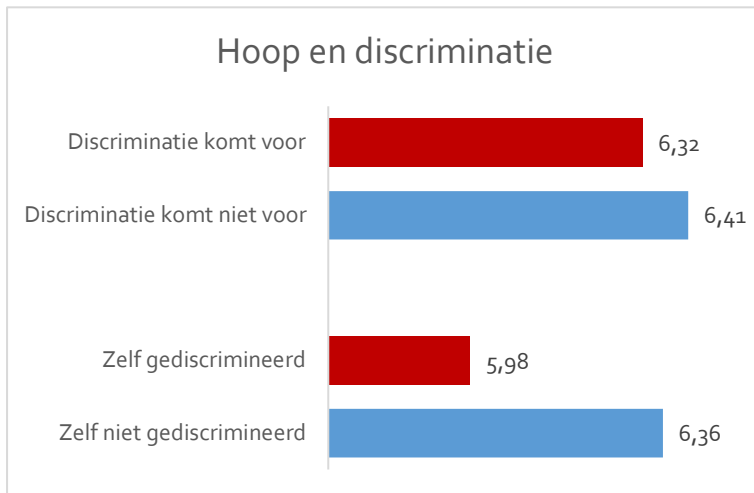
Wanneer we een vergelijking maken in de scores voor de verschillende dimensies van de Hoopbarometer tussen de groepen die zelf aangeven wel of niet mee te kunnen komen met het maatschappelijk leven, zien we dat de verschillen het grootst zijn voor emotionele (2,2 punt), cognitieve (1,8) en deugdzame hoop (1,2) en vertrouwen (1,2).

Over het algemeen voelen mensen met een minderheidsstatus zich ook minder hoopvol dan degenen die geen deel zijn van een minderheidsgroep. Het verschil is het grootste voor mensen die zich vanwege een psychologische aandoening of vanwege hun gender deel voelen van een minderheidsgroep; zij scoren bijna een punt lager dan degenen die geen deel zijn van een minderheidsgroep.

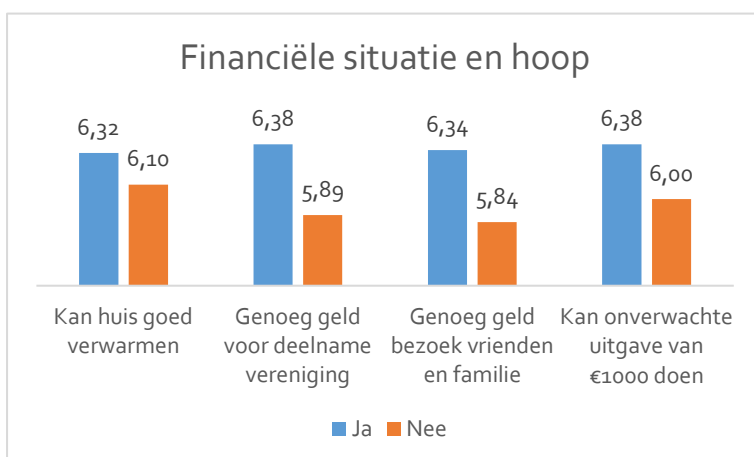
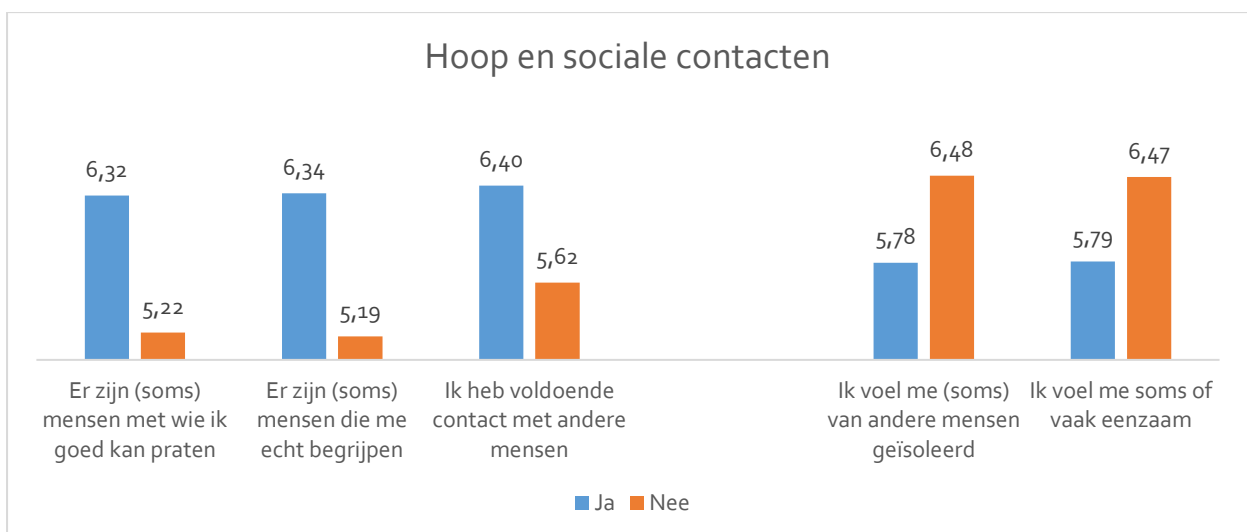

Het verschil in hoopscore is vooral groot voor de minderheden die het gevoel hebben dat zij door hun minderheidsstatus worden beperkt in hun deelname aan het maatschappelijk leven. Degenen die zich hierdoor niet voelen beperkt, scoren (minstens) even hoog als mensen die geen deel zijn van een minderheidsgroep. Degenen die zich echter wel beperkt voelen, scoren substantieel lager.

Discriminatie lijkt ook een negatieve relatie te hebben met hoopvolheid, maar met name als mensen het zelf meemaken. Het verschil in hoop tussen mensen die wel of niet vinden dat er wordt gediscrimineerd in Nederland is niet significant, terwijl het verschil tussen mensen die wel of niet gediscrimineerd worden dat wel is.

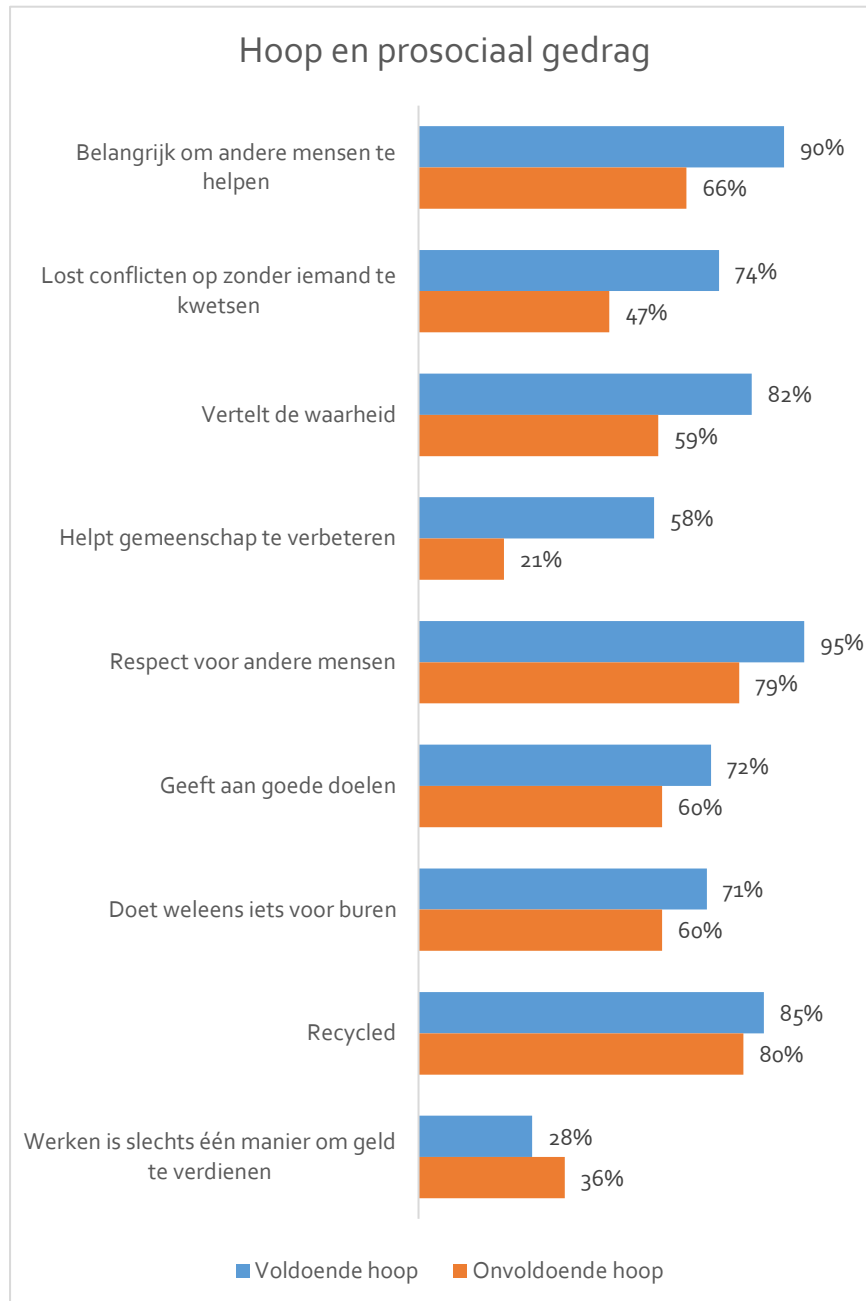
Ook tussen sociale contacten en hoop lijkt een (sterk) verband te bestaan. Mensen die niemand hebben om mee te praten, niemand hebben die ze goed begrijpt, onvoldoende contacten hebben, zich geïsoleerd voelen of regelmatig eenzaam zijn, scoren allen duidelijk lager op de hoopindex.

Ook zien we dat mensen met weinig financiële ruimte minder hoopvol zijn. Met name wanneer mensen onvoldoende geld hebben om vrienden en familie te bezoeken of om deelname aan een vereniging te betalen, scoren zij beduidend lager dan degenen die dat wel kunnen.

4.3 Hoop en pro sociaal gedrag

We hebben gezien dat mensen die zich meer betrokken voelen bij de maatschappij doorgaans ook hoopvoller zijn. In deze paragraaf kijken of het omgekeerde ook het geval is; zijn hoopvolle mensen eerder geneigd zich in te zetten voor anderen?

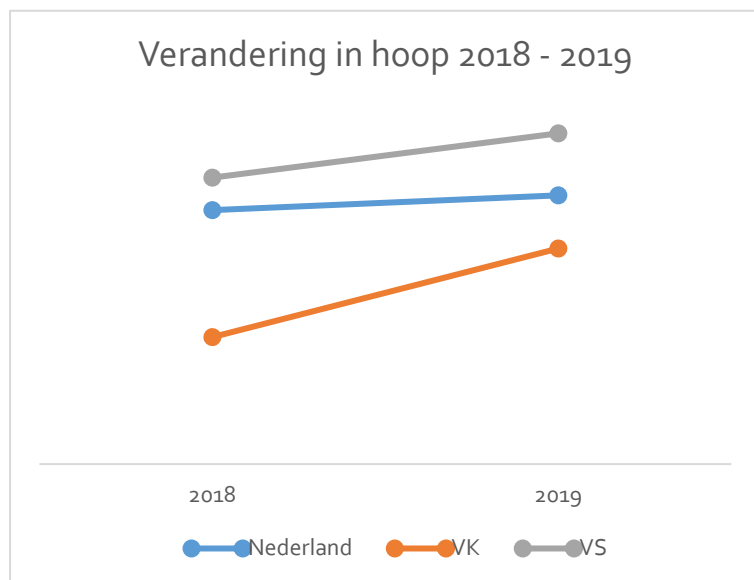
Het is moeilijk na te gaan of mensen zich werkelijk meer inzetten voor anderen, maar wanneer we mensen vragen om hun eigen gedrag in te schatten, zien we inderdaad dat hoopvolle mensen vaker aangeven dat ze bereid zijn iets te doen voor anderen. Vergeleken met mensen die een onvoldoende scoren op de hoopindex, geven degenen die een voldoende scoren bijvoorbeeld vaker aan dat zij het belangrijk vinden om anderen te helpen; om conflicten op te lossen zonder iemand te kwetsen; om de waarheid te vertellen; hun gemeenschap te verbeteren en respect te

hebben voor anderen. Ook geven zij vaker geld aan goede doelen; doen ze vaker iets voor hun burens, recyclen ze vaker hun afval; en zijn ze het minder vaak eens met de stelling "Werken is slechts één manier om geld te verdienen". Al met al lijkt het er dus op dat hoopvolle mensen eerder geneigd zijn zich in te zetten voor anderen.

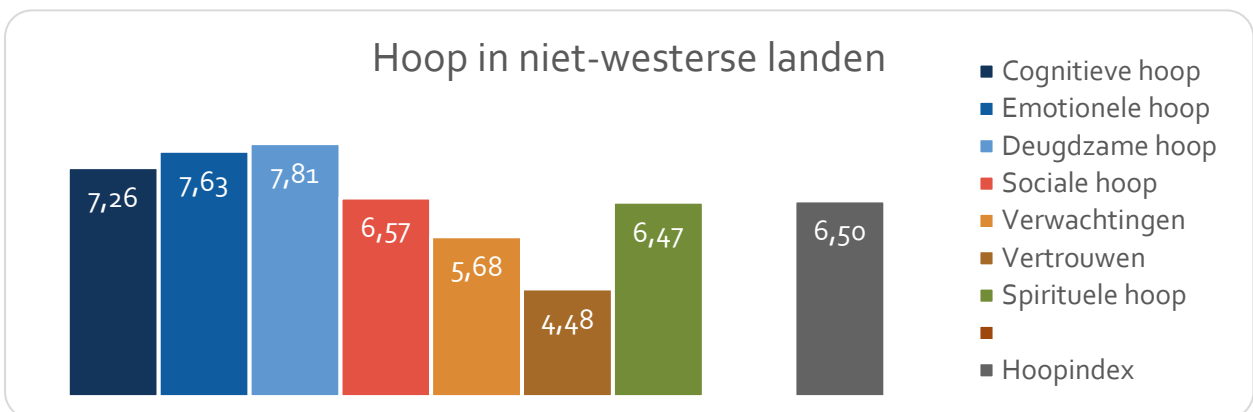
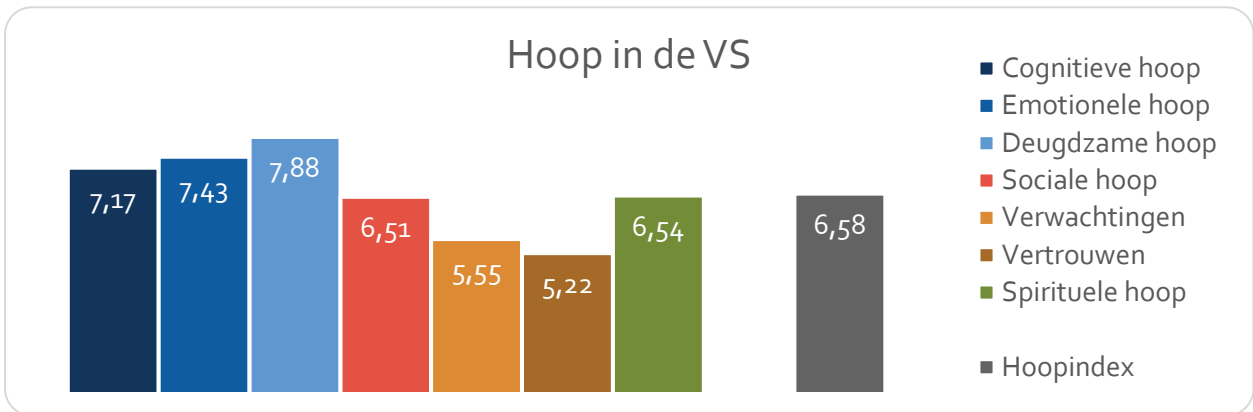
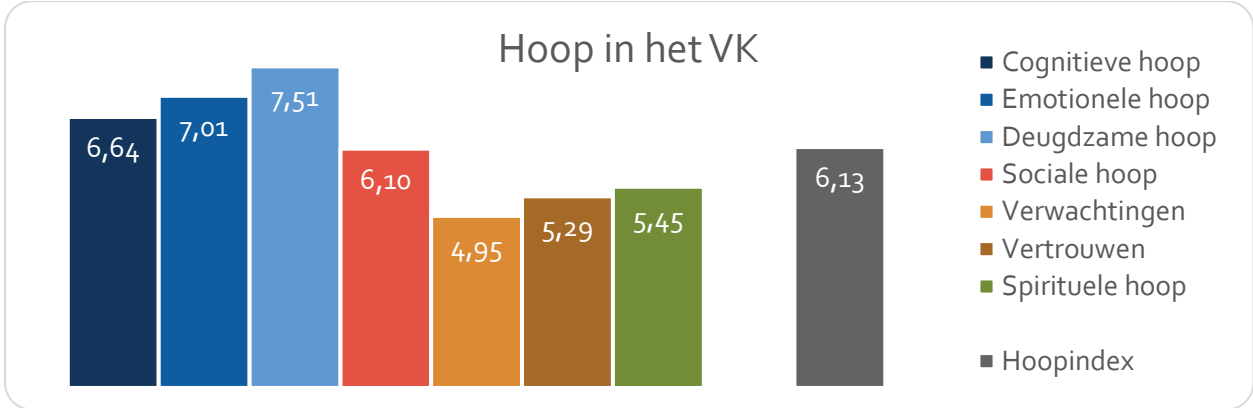
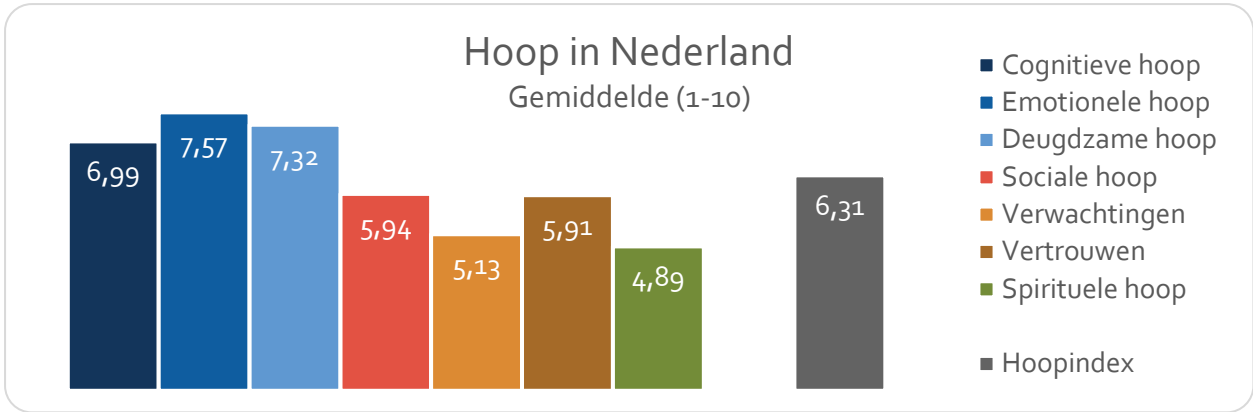
5. Internationale vergelijking

Naast een onderzoek in Nederland, zijn dit jaar ook enquêtes afgenomen in het Verenigd Koninkrijk (VK), de Verenigde Staten (VS) en een aantal niet-westerse landen, zoals Mexico, Chili en Japan. Zo wordt het mogelijk om een internationale vergelijking te maken en te onderzoeken in hoeverre onze bevindingen specifiek zijn voor Nederland.

In deze vergelijking vallen een aantal dingen op. Allereerste zien we dat inwoners van de VS (6,6) en van niet-westerse landen (6,5) het hoogste scoren op de gehele hoop-index. Hierna volgt Nederland (6,3) en het laagste wordt gescoord door het VK (6,1). Kijkend naar de specifieke dimensies van de Hoopbarometer, zien we dat het VK lager scoort op cognitieve hoop dan Nederland, terwijl inwoners van de VS juist hoger scoren. Ook geven inwoners van het VK emotionele hoop een lagere score. Op deugdzame hoop wordt in Nederland het laagst gescoord; zowel in de VS, het VK als niet-westerse landen wordt hieraan een hogere score gegeven. Inwoners van de VS en niet-westerse landen hebben positievere verwachtingen. Op vertrouwen scoren Nederlanders daarentegen duidelijk het hoogste. Spirituele hoop is juist weer duidelijk minder belangrijk in Nederland, hierop scoren inwoners van het VK; de VS en niet-westerse landen duidelijk hoger.

Aangezien in 2018 ook een meting in het VK en de VS is uitgevoerd met de Hoopbarometer, kunnen we nagaan of deze landen een vergelijkbare verandering hebben doorgemaakt in het afgelopen jaar. En hier zien we dat zowel in het VK als de VS ook in het afgelopen jaar een (kleine) toename in hoop heeft doorgemaakt.

6. Conclusie

In deze jaargang van de Hoopbarometer vinden we dat Nederlanders, net als in 2018, matig hoopvol zijn. Ze scoren op de hoopindex gemiddeld een 6,3 op een schaal van 1 tot 10. Verder zien we een kleine toename in positieve verwachtingen en vertrouwen. Nederlanders zijn vooral optimistischer over hun leven in het algemeen en maatschappelijke voorzieningen zoals de zorg, onderwijs en veiligheid. Over de economie zijn mensen juist wat pessimistischer. Met name ons vertrouwen in financiële instellingen is in het afgelopen jaar toegenomen, maar we zagen ook een kleine maar significante toename voor vertrouwen in vreemden, het leger en politieke partijen.

Vergeleken met andere landen scoort Nederland relatief goed; met name op vertrouwen scoren Nederlanders duidelijk hoger dan inwoners van bijvoorbeeld het VK, de VS of niet-westerse landen. Op deugdzame en spirituele hoop wordt daarentegen in andere landen hoger gescoord.

Ondanks relatief positieve scores als het gaat om hoopvolheid in Nederland, is er ook een aanzienlijke groep die niet zo hoopvol is. Zo scoort ruim een kwart van de Nederlanders lager dan een 5,5 op de hoop-index. We zien vooral lage scores onder specifieke groepen mensen, zoals mensen van middelbare leeftijd, huishoudens met een laag inkomen, lager opgeleiden, mensen die vaak eenzaam zijn of een slechte gezondheid hebben.

Verder hebben we dit jaar specifiek gekeken naar de relatie tussen hoop en inclusiviteit; zijn mensen die zich niet betrokken voelen bij de maatschappij ook minder hoopvol? De resultaten van dit onderzoek geven het beeld dat dit inderdaad het geval is. Mensen die bijvoorbeeld het gevoel hebben niet mee te kunnen komen met het maatschappelijk leven; zich niet verbonden voelen met Nederland; de maatschappij onrechtvaardig vinden; maar ook minderheden en mensen die zich gediscrimineerd voelen; weinig sociale contacten hebben of het financieel wat krappere hebben, zijn allen minder hoopvol dan andere Nederlanders. Helaas heeft ongeveer één op de tien Nederlanders het gevoel dat zij niet goed mee kunnen komen met het maatschappelijk leven.

Ook vinden we indicaties dat mensen die minder hoopvol zijn minder snel bereid zijn zich in te zetten voor een ander. Zo vinden mensen die een onvoldoende scoren op de hoop-index het minder vaak belangrijk om anderen te helpen; zetten ze zich minder vaak in voor hun gemeenschap; doen zij minder vaak iets voor hun buren; recyclen ze minder; en zijn ze het vaker eens met de stelling "werken is slechts één manier om geld te verdienen".

Tezamen geeft dit inzicht in een mogelijke manier waarop hoop en samenwerking in Nederland gestimuleerd zouden kunnen worden; door tolerantie en inclusiviteit te vergroten en ervoor te zorgen dat iedereen mee kan komen, zullen mensen hun toekomst positiever zien, wat vervolgens motiveert om ons in te zetten voor onze eigen en gedeelde toekomst.

Appendix A: beschrijving sample

	Nederland	VK	VS	Niet westers
Leeftijd	54	35	37	28
Geslacht				
Man	46%	35%	47%	62%
Vrouw	54%	65%	53%	38%
Werk				
Werkzaam	47%	60%	75%	60%
Werkloos	2%	9%	8%	10%
Gepensioneerd	28%	5%	2%	1%
Anders	23%	26%	14%	30%
Huishouden				
Single	22%	22%	24%	21%
Partner	42%	3%	5%	3%
Partner en kind	29%	24%	29%	18%
Single en kind	4%	40%	30%	29%
Anders	3%	12%	12%	29%
Inkomen in €/\$/£				
<900	4%	14%	3%	29%
900-1800	17%	23%	17%	33%
1800-3200	34%	34%	31%	23%
3200-5000	33%	21%	29%	9%
>5000	13%	9%	20%	7%
Gezondheid				
Slecht	1%	2%	2%	0%
Matig	16%	13%	11%	8%
Redelijk	57%	25%	31%	29%
Goed	20%	41%	41%	44%
Uitstekend	5%	20%	15%	18%
Geloof				
(Erg) belangrijk	16%	8%	11%	11%
Redelijk belangrijk	19%	8%	17%	14%
Niet zo belangrijk	24%	17%	17%	22%
Erg onbelangrijk	37%	19%	12%	16%

Appendix B: Schakeltabel

	2016	2017	2018	2019
Hoopschalen				
Cognitief	Snyder Trait Hope Scale	Gelijk met 2016 + verkorte versie	Gelijk met 2017	Gelijk met 2018
Emotioneel	Herth Hope Index	Gelijk met 2016 + verkorte versie	Gelijk met 2017	Gelijk met 2018
Deugdzzaam	Aangepaste Flourishing Scale	Gelijk met 2016 + verkorte versie	Gelijk met 2017	Gelijk met 2018
Sociaal	Locus of Hope Scale	Gelijk met 2016 + verkorte versie	Gelijk met 2017	Gelijk met 2018
Verwachtingen	Vragen uit Eurobarometer & World Gallup Poll (verwachtingen levensstandaard & leven in het algemeen)	Gelijk met 2016 + verwachtingen maatschappelijke verwachtingen (maatschappij als geheel, economie, de zorg, onderwijs, veiligheid, klimaat) + verwachtingen financiële situatie huishouden	Gelijk met 2017	Gelijk met 2018

Vertrouwen	Vragen uit World Gallup Poll – vertrouwen in maatschappelijke instituten	Gelijk met 2016 + Faith in People Scale (Rosenberg)	Gelijk met 2016	Gelijk met 2018
Spiritueel	Items uit Scioli's Comprehensive Hope Scale	Idem + verkorte versie	Gelijk met 2017	Gelijk met 2018
Hoop voor duurzaamheid	-	-	Ojala sustainable hope scale	-
Inclusiviteit				
Meting				
Respondenten-database	respondentendatabase.nl	LISS-panel (NL) & Prolific	LISS-panel (NL) & Prolific	LISS-Panel (NL) & Prolific
Aantal deelnemers				
NL	564	1600	900	871
VK			502	507
VS			480	448
BE			516	345
Niet westers				

